

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Otvorenie verejnej konzultácie o novej koncepcii trhu s energiou“

[COM(2015) 340 final]

(2016/C 082/03)

Spravodajca: Lutz RIBBE

Európska komisia sa 15. júla 2015 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Otvorenie verejnej konzultácie o novej koncepcii trhu s energiou“

[COM(2015) 340 final].

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku a informačnú spoločnosť, ktorá bola poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 7. januára 2016.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 513. plenárnom zasadnutí 20. a 21. januára 2016 (schôdza z 20. januára) prijal 212 hlasmi za, pričom 4 členovia hlasovali proti a 7 členov sa hlasovania zdržalo, nasledujúce stanovisko.

1. Závety a odporúčania

1.1. EHSV víta oznámenie a podporuje mnohé z návrhov, ktoré sú v ňom obsiahnuté a ktoré sú logickým vyústením úvah o Európskej energetickej únii.

1.2. Navrhované zlepšenia trhov, vrátane vnútrodeného obchodovania, zrušenia nariadení, ktoré narušajú hospodársku súťaž, reakcie na strane spotreby a vytvorenia správnych cenových signálov sú v podstate správne a dôležité opatrenia pre novú koncepciu trhu s energiou, ktorý sa bude v budúcnosti viac zameriavať na osobitné stránky energie vyrobenej decentralizovane z variabilných obnoviteľných zdrojov.

1.3. Spoľahlivé a cenovo prijateľné zásobovanie podnikov a domácností (čistou) energiou je nevyhnutným základom pre hospodárstvo a ľudí v modernej spoločnosti. Energetický systém je preto v zásade úlohou celej spoločnosti, a na jej splnenie je potrebná správna rovnováha medzi trhom a reguláciou. O tejto otázke sa doteraz na politickej úrovni dostatočne nediskutovalo, a to ani v tomto oznámení.

1.4. Cieľ dodávok energie z nízkouhlíkových zdrojov s vysokým podielom energie z regulovateľných obnoviteľných zdrojov možno z krátko- až strednodobého hľadiska dosiahnuť len vtedy, ak budú všetkým účastníkom trhu (aj novým) k dispozícii dostatočné možnosti na pružnosť, ako sú postačujúce akumulčné kapacity, spotrebiteľsky vhodné flexibilné alternatívy na strane dopytu, ako aj flexibilné technológie na výrobu elektrickej energie (napr. kombinovaná výroba tepla a elektriny) a tiež dostatočne vybudované a prepojené infraštruktúry na distribúciu elektrickej energie, ak budú spotrebiteľia dostatočne, včas a správne informovaní, ak sa im umožní využiť vlastné odbytové príležitosti a ak sa vyplatia potrebné investície do technológií a infraštruktúry. Nič z toho v súčasnosti neplatí.

1.5. Cenové signály sú dôležité, pretože transformácia terajšieho systému si bude vyžadovať vysoké investície. Pri aktuálnych cenách na burze – 30 alebo 40 EUR/MWh – nie sú investície refinancovateľné, bez ohľadu na to, či ide o investície do nových kapacít na výrobu elektrickej energie alebo akumulčných technológií. Takéto ceny na burze možno dosiahnuť len vďaka tomu, že sa okrem iného dostáva na trh množstvo elektriny z odpísaných elektrární a poskytujú sa dotácie na elektrinu vyrobenú z uhlia, jadrovej energie a energie z obnoviteľných zdrojov. Aktuálne ceny na burze teda neodrážajú ani len skutočnú štruktúru nákladov. Pre dotácie a nadmernú reguláciu sprostredkujúajú burzové ceny elektrickej energie pokrivený obraz skutočných nákladov na ňu. Iba s realistickými a transparentnými cenami je možné dosiahnuť správne signály, pokiaľ ide o potrebné vysoké investície na transformáciu existujúceho systému.

1.6. Pri cenotvorbe sú preto potrebné úplne nové prístupy, aby sa vytvoril hospodársky základ pre žiadanú novú kvalitu siete (vrátane akumulácie energie a riadenia zaťaženia). Jeden z prístupov by spočíval vo väčšom zameraní regulačných predpisov na žiadané novinky a v lepšom hodnotení stability systému.

1.7. Ceny musia v budúcnosti odrážať skutočné celkové náklady na výrobu elektrickej energie, zásobovanie elektrickou energiou a likvidáciu odpadu, pričom k tomu patria aj negatívne externé vplyvy (napr. znečistenie CO₂). Musí sa dosiahnuť realistická cenotvorba. K tomu patrí aj to, že Komisia prispôsobí svoj vlastný systém poskytovania finančnej pomoci a že sa odstráni pretrvávajúce štátom stanovené pevné ceny. Komisia v tejto oblasti zatiaľ nepredložila žiadnu ucelenú koncepciu.

1.8. Veľká technická výzva nového energetického systému spočíva predovšetkým v tom, že spotrebiteľ nebude v budúcnosti dostávať centralizovane riadenú elektrickú energiu dodávanú veľkými elektrárnami (princíp „zhora nadol“), ale že z mnohých decentralizovaných, čiastočne variabilných obnoviteľných zdrojov energie vzniknú nové „výrobné a zásobovacie ostrovy“, ktoré musia byť navzájom poprepájané („zdola nahor“), a v rámci ktorých bude zohrávať mimoriadnu úlohu riadenie zaťaženia (vrátane akumulácie energie), ako aj miestny a regionálny odbyť.

1.9. EHSV viackrát zdôraznil, že v takýchto nových, decentralizovaných energetických systémoch spočívajú príležitosti, a to nielen pokiaľ ide o akceptáciu potrebných štrukturálnych zmien verejnosťou a nevyhnutné investície⁽¹⁾. Takisto môžu v rámci regionálneho hospodárstva vzniknúť nové perspektívy a nové možnosti vytvárania pridanej hodnoty mimo doteraz známych štruktúr. Prostredníctvom nových technológií bude možné nanovo prepojiť regionálny rozvoj a energetickú politiku. Prepojené zásobovacie ostrovy pritom prispievajú k zlepšeniu bezpečnostnej situácie s ohľadom na útoky na kritickú infraštruktúru.

1.10. Je potrebné, aby Komisia premyslela systém obchodovania na základe požadovanej energetickej infraštruktúry a nesnažila sa o vykonanie nevyhnutných zmien energetickej infraštruktúry tak, aby boli kompatibilné s terajším systémom obchodovania. Musí aj spoločne so všetkými účastníkmi trhu zvážiť, aké zmeny energetickej infraštruktúry a systému obchodovania by vytvorili predpoklady pre vznik diverzifikovanejšieho, flexibilnejšieho, nákladovo účinnejšieho systému zásobovania energiou, ktorý by bol väčšmi zameraný na spotrebiteľov.

1.11. EHSV víta nielen názory Komisie týkajúce sa novej rozmanitosti hráčov, ale považuje za oveľa nevyhnutnejšie zapojiť spotrebiteľov (t. j. podniky, občanov, verejné služby atď.) do výroby a priameho miestneho resp. regionálneho odbytu. Ak sa podniky, občania alebo mestské podniky služieb dnes rozhodnú, že budú využívať energetické potenciály, ktoré sú k dispozícii na miestnej alebo regionálnej úrovni, napríklad v podobe spoločne organizovaných solárnych zariadení alebo veterných elektrární, tak by malo byť využívanie a/alebo priamy odbyť získanej energie bez zapojenia búrz či obchodníkov pre ne oveľa ľahšie než doteraz. Aj tu však dokument Komisie ponecháva otvorené mnohé otázky.

1.12. Komisia opakovane zdôraznila, že existujú prekážky pre obnoviteľné zdroje energie, ktoré treba odstrániť, na čo je potrebná regionalizovaná podpora obnoviteľných zdrojov prispôbená trhu. EHSV zastáva rovnaký názor, ale upozorňuje, že samotné rozšírenie trhu a obmedzená regulácia nepovedú k zvýšeniu výroby energie z obnoviteľných zdrojov. V predložennom oznámení sa však bohužiaľ nespomína, aké má Komisia v tejto otázke konkrétne predstavy.

2. Obsah a kontext oznámenia Komisie

2.1. Junckerova Komisia vo svojich politických usmerneniach označila za jeden zo strategických cieľov vytvorenie odolnej energetickej únie s výhľadovou politikou v oblasti klímy.

⁽¹⁾ Pozri štúdiu EHSV s názvom „Zmeniť budúcnosť energetiky: občianska spoločnosť ako hlavný aktér pri výrobe energie z obnoviteľných zdrojov“ (EESC-2014-04780-00-04-TCD-TRA)

2.2. Túto ambíciu potvrdil aj Pracovný program Komisie na rok 2015 ⁽²⁾ a ďalej bola rozpracovaná v Rámцovej stratégii odolnej energetickej únie s výhľadovou politikou v oblasti zmeny klímy ⁽³⁾. Okrem spoľahlivých a cenovo dostupných dodávok energie ide o vytvorenie udržateľného energetického systému, ktorý neovplyvňuje klímu a je charakterizovaný intenzívnou hospodárskou súťažou a inováciami. V rámcovej stratégii sa osobitne vyzdvihuje aktívna úloha občanov pri transformácii energetického systému. Dôležitým krokom na dosiahnutie týchto cieľom je prebudovanie trhu s energiou, predovšetkým s elektrickou energiou.

2.3. Proces konzultácií, ktorý Komisia iniciovala prostredníctvom tohto oznámenia, má prispieť k popasovaniu s množstvom závažných výziev, ktorým čelí vybudovanie udržateľného energetického systému.

2.4. Európska komisia tieto výzvy spája s tým, že „aktuálny trhový model pochádza z čias, keď bolo hlavným cieľom, aby veľké centralizované elektrárne (zväčša na fosílné palivá) zásobovali potrebnou elektrinou každú domácnosť a podnik v určitej oblasti – obyčajne v členskom štáte. V tomto modeli bola úloha odberateľov (domácností, podnikov a priemyslu) skôr pasívna.“ Komisia sa snaží o „hlbkovú transformáciu európskeho energetického systému“, v ktorom sa decentralizovaná výroba bude silno opierať o variabilné zdroje energie, na ktorom sa bude podieľať viac hráčov s meniacimi sa trhovými rolami, a kde bude novou a centrálnou výzvou riadenie zaťaženia.

2.5. Komisie uvádza tieto špecifické výzvy:

- cenotvorba a investičné stimuly na rozdrobených trhoch,
- pretrvávajúce národné regulácie cien a prístupu na trh, ako aj ďalšie zásahy do trhu v členských štátoch,
- nedostatočná pružnosť trhov na strane ponuky a dopytu s ohľadom na zvyšovanie podielu energie z obnoviteľných zdrojov a zásadu „efektívnosti na prvom mieste“,
- nedostatočné možnosti na aktívne zapojenie občanov do budúcej podoby energetiky.

2.6. Komisia stanovuje sériu opatrení na to, ako sa vysporiadať s týmito výzvami:

- vytvorenie flexibilného cezhraničného krátkodobého trhu s elektrickou energiou (vnútrodené obchodovanie),
- vysielanie dlhodobých cenových signálov prostredníctvom európskeho trhu s CO₂,
- dokončenie chýbajúcich prepojení infraštruktúry,
- regionalizovaná podpora obnoviteľných zdrojov prispôbená trhu,
- prepojenie veľkoobchodného a maloobchodného trhu na posilnenie cenových signálov pre koncových spotrebiteľov,
- zrušenie cenovej regulácie na maloobchodnom trhu a odstránenie prekážok v prístupe na trh pre agregátorov a ďalších účastníkov trhu,
- regionálna koordinácia energetickej politiky,
- európska a regionálna koordinácia regulátorov energetického trhu a prevádzkovateľov sietí,

⁽²⁾ COM(2014) 910 final zo 16. 12. 2014.

⁽³⁾ COM(2015) 80 final zo 25. 2. 2015.

- prispôsobenie posudzovania primeranosti energetických systémov s ohľadom na národnú a európsku bezpečnosť dodávok,
- rámec na cezhraničné otvorenie kapacitných mechanizmov.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. Na dosiahnutie cieľov Európskej energetickej únie budú potrebné mnohé zásadné zmeny, okrem iného je podľa Komisie nutné hĺbkové pretvorenie trhu s elektrinou.

3.2. Verejnosť tieto zmeny dostatočne prijme len vtedy, ak sa uskutočnia intenzívne a dobre organizované konzultácie so zúčastnenými stranami a občianskou spoločnosťou a ak budú tieto strany pri tom akceptované nielen ako konzultovaní, ale aj ako aktívne rokujúci partneri.

3.3. Ako by mal vyzeráť tento proces, načrtol EHSV vo svojej štúdii ⁽⁴⁾ k hodnoteniu konzultácií Európskej komisie so zúčastnenými stranami. Rovnako poukazuje aj na svoju iniciatívu európskeho dialógu o energetike.

3.4. Navrhované zlepšenia trhov, vrátane vnútrodenného obchodovania, zrušenia nariadení, ktoré narúšajú hospodársku súťaž a bránia jej, riadenia zaťaženia a vytvorenia správnych cenových signálov sú správne a dôležité opatrenia pre novú koncepciu trhu s energiou, ktorý sa bude v budúcnosti viac zameriavať na osobitné stránky energie vyrobenej decentralizovane z variabilných obnoviteľných zdrojov. Len tak možno dosiahnuť ciele európskej energetickej únie, ktoré EHSV víta, a zaručiť pre domácnosti a hospodárstvo dodávky elektrickej energie, ktoré budú nákladovo efektívne, ekologicky neškodné, spoľahlivé a cenovo dostupné.

3.5. EHSV zdôrazňuje osobitný význam vnútrodenného obchodovania pre organizáciu zmysluplného obchodu s elektrickou energiou z variabilných obnoviteľných zdrojov.

3.6. Výbor víta, že v oznámení sa znovu opisujú základné zásady „nového energetického systému“. Považuje ich za správny signál pre všetkých účastníkov trhu a celú spoločnosť. Medzi ne patria:

- základná zásada „efektívnosť na prvom mieste“;
- vízia dodávok energie, ktorá nepochádza z fosílnych palív ⁽⁵⁾,
- uznanie, že v budúcnosti bude posilnená decentralizovaná výroba elektrickej energie z variabilných zdrojov,
- význam riadenia zaťaženia a akumulácie energie v budúcom energetickom systéme,
- uznanie meniacej sa úlohy spotrebiteľov, ktorí sa stávajú aktívnymi konzumentmi, ako aj výrobcami a poskytovateľmi systémových služieb ⁽⁶⁾.

3.7. Spoľahlivé a cenovo prijateľné zásobovanie podnikov a domácností čistou energiou je nevyhnutným základom pre hospodárstvo a ľudí v modernej spoločnosti. Energetický systém je preto v zásade úlohou celej spoločnosti, a na jej splnenie je potrebná správna rovnováha medzi trhom a reguláciou. O tejto otázke sa doteraz na politickej úrovni dostatočne nediskutovalo, a to ani v tomto oznámení. Napríklad o otázke, či by prenosové a distribučné siete – podobne ako diaľnice, železničná sieť alebo zásobovanie vodou – nemali byť radšej prenechané verejným orgánom, sa síce nerozhoduje v Bruseli, ale aj tak možno o nej diskutovať. Súčasťou energetickej politiky je stanovenie jasných rámcových podmienok a regulačného dohľadu. To znamená aj ochranu spotrebiteľov a osobitne zraniteľných sociálnych skupín.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 383, 17.11.2015, s. 57.

⁽⁵⁾ Pozri COM(2011) 885 final.

⁽⁶⁾ Pozri TEN/578 – Vytváranie nového prístupu s dôrazom na spotrebiteľov energie, pozri stranu 22 Ú. v.

3.8. EHSV chce upustiť od pozitívneho komentovania mnohých správnych opatrení, ktoré predstavila Komisia, vrátane jej kritického postoja ku kapacitným rezervám. Skôr by sa malo uviesť zopár úvah týkajúcich sa otázok, ktoré podľa jeho názoru Komisia v oznámení spomenula len stručne alebo im neprípisuje dostatočný význam.

4. Osobitné pripomienky

4.1. EHSV úplne súhlasí s Komisiou v tom, že je potrebná „hlbková transformácia európskeho energetického systému“. Prístupy k riešeniam predstavené v oznámení však podľa výboru nepredstavujú ani tak „hlbkovú transformáciu“, ako skôr prispôsobenie resp. doplnenie terajšieho systému.

4.2. EHSV chce upozorniť osobitne na to, že „hlbková transformácia“ nemôže spočívať len v prepojení národných systémov do európskej siete, zreformovaní terajších trhov a obchodných systémov a zásadnom zvýšení podielu energie z obnoviteľných zdrojov. Oveľa potrebnejšie je vymyslieť a vybudovať úplne nový energetický systém s rozmanitejšími a decentralizovanejšími hráčmi. To znamená nielen posilnenie existujúcich prenosových a distribučných sietí, ale aj ich vybavenie novou, technologicky náročnejšou infraštruktúrou. Táto nová sieť by mala mať čiastočne úplne nové a rozmanitejšie štruktúry obchodovania, prepojenia a odbytu. Terajšie klasické zdroje energie v nej budú zohrávať preklenujúcu úlohu.

4.3. Cieľ dodávok energie z bezuhlíkových zdrojov s vysokým podielom energie z regulovateľných zdrojov možno z krátko- až strednodobého hľadiska dosiahnuť len vtedy, ak:

- a) budú všetkým účastníkom trhu (aj novým) k dispozícii dostatočné možnosti na pružnosť, ako sú dostatočné akumulčné kapacity, spotrebiteľsky vhodné flexibilné alternatívy na strane dopytu, ako aj flexibilné technológie na výrobu elektrickej energie (napr. kombinovaná výroba tepla a elektriny);
- b) budú spotrebiteľia dostatočne, včas a správne informovaní;
- c) sa spotrebiteľom umožní využiť vlastné odbytové príležitosti;
- d) bude k dispozícii dostatočne vybudovaná a prepojená infraštruktúra na distribúciu elektrickej energie;
- e) sa vyplatia potrebné investície do technológií a infraštruktúry.

Nič z toho v súčasnosti neplatí.

4.4. Cenové signály a investičné impulzy

4.4.1. Komisia vyzdvihuje význam cenových signálov, ktoré majú povzbudiť spotrebiteľov k tomu, aby zohrávali aktívnu úlohu na trhu s energiou a dávať podnikom impulzy k tomu, aby investovali do nových energetických technológií s nízkym objemom emisií. Takéto cenové signály sú dôležité, pretože transformácia terajšieho systému si bude vyžadovať vysoké investície. Pri terajších cenách na burze – 30 alebo 40 EUR/MWh – nie sú investície refinancovateľné, bez ohľadu na to, či ide o investície do nových kapacít na výrobu elektrickej energie alebo akumulčných technológií. Takéto ceny na burze možno dosiahnuť len vďaka tomu, že sa okrem iného dostáva na trh množstvo elektriny z odpísaných elektrární a poskytujú sa dotácie na elektrinu vyrobenú z uhlia, jadrovej energie a energie z obnoviteľných zdrojov. Aktuálne ceny na burze teda neodrážajú skutočnú štruktúru nákladov. Pre dotácie a nadmernú reguláciu sprostredkujú burzové ceny elektrickej energie pokrivený obraz skutočných nákladov na ňu. Iba s realistickými a transparentnými cenami je možné dosiahnuť správne signály, pokiaľ ide o potrebné vysoké investície na transformáciu existujúceho systému.

4.4.2. V oznámení Komisie sa pripisuje len malý význam tomu, aký dopad má špecifická štruktúra nákladov na energiu z obnoviteľných zdrojov: v prípade nulových medzných nákladov pri energii z obnoviteľných zdrojov a zariadeniach na akumuláciu elektrickej energie už nevychádzajú z veľkoobchodných trhov žiadne pozitívne cenové signály. To má dva dôsledky. Po prvé: ak z veľkoobchodných cien nevychádzajú žiadne signály pre krátkodobé pridelenie elektrickej energie, treba ich vytvoriť iným spôsobom, teda napr. prostredníctvom dotácií. Po druhé: nulové medzné náklady si vyžadujú úplne nové mechanizmy refinancovania pre energiu z variabilných obnoviteľných zdrojov a tiež pre zariadenia na akumuláciu elektrickej energie.

4.4.3. Pri cenotvorbe sú preto potrebné úplne nové prístupy, aby sa vytvoril hospodársky základ pre žiadanú novú kvalitu siete (vrátane akumulácie energie a riadenia zaťaženia). Jeden z prístupov by mohol spočívať v tom, že by sa pozornosť zamerala na novú formu regulovaných zložiek cien pre koncových spotrebiteľov, predovšetkým vo vzťahu k sadzbe dane z elektrickej energie a poplatku za používanie sústavy. Je potrebné preveriť nové členenie financovania spoločných nákladov v energetickom systéme.

4.4.4. Ak majú ceny presne odrážať všetky náklady na dodávky elektrickej energie, je podľa EHSV nutné, aby Komisia zaistila v rámci harmonizovaného postupu v celej EÚ jasnú transparentnosť nákladov. Zistené a porovnateľné náklady by mali odrážať skutočné celkové náklady na výrobu elektrickej energie, dodávky elektrickej energie a likvidáciu odpadu. Tieto výkazy nákladov musia obsahovať aj negatívne externé vplyvy (napr. znečistenie CO₂) a dotácie. EHSV poukazuje v tejto súvislosti na svoje predchádzajúce stanoviská⁽⁷⁾ a vyjadrenia a naďalej dôrazne požaduje, aby Komisia splnila svoj sľub a do cien internalizovala celkové náklady (vrátane externalít) počnúc výrobou až po likvidáciu odpadu a nepripustila žiadnu priamu ani nepriamu súťaž o dotácie medzi rôznymi zdrojmi energie.

4.4.5. Popri skutočných nákladoch by mali byť rámcové podmienky zostavené tak, aby ceny zohľadňovali tiež dostupnosť služby, ako je predchádzanie klimaticky škodlivým emisiám resp. vytvorenie potrebných kvalitných pracovných miest. Ceny musia odrážať skutočnosť, že existujú časové úseky s veľkou ponukou a malým dopytom alebo naopak s veľkým dopytom a slabšou ponukou. Len vtedy, ak budú ceny ponúkať pravdivý obraz nákladov a služieb a ich zníženie v plnom rozsahu pocítia koncoví zákazníci, dôjde k úpravám, ktoré Komisia požaduje, ako je riadenie zaťaženia, flexibilnejšie elektrárne a akumulačné zariadenia.

4.4.6. EHSV súhlasí s Komisiou v tom, že regulované ceny treba odstrániť. Je správne umožniť voľnú cenotvorbu tak smerom nahor, ako aj smerom nadol. Vyvoláva to potrebné reakcie trhu a podporuje možnosti flexibility, ako je riadenie zaťaženia a akumulácia energie. EHSV vidí v ustanoveniach usmernení EÚ týkajúcich sa štátnej pomoci, podľa ktorých nemožno poskytovať finančnú pomoc v čase záporných cien energie, veľký zásah do trhu, ktorý jednostranne nepriaznivo ovplyvňuje obnoviteľné zdroje energie a zvýhodňuje ekologicky škodlivé technológie s vyššími medznými nákladmi. Súčasná štátna pomoc vyvažuje nedostatočne fungujúce cenové signály, predovšetkým na základe chýbajúcej internalizácie externých nákladov. Odstrániť to môže sama Komisia reformou svojich usmernení o štátnej pomoci. EHSV očakáva od Komisie koncepciu, ktorou by sa riešili príčiny záporných cien energie a zároveň sa dosiahlo, že sa v dlhodobom časovom horizonte štátna pomoc stane zbytočnou.

4.4.7. V dokumente Komisie sa uvádza okrem iného potreba zlepšiť obchodovanie s emisiami. EHSV k tomu vydal osobitné stanovisko⁽⁸⁾. Zdôrazňuje však, že aj v prípade striktnejšej reformy budú do cien zahrnuté len časti externých nákladov na fosílné zdroje energie. Medzinárodný menový fond vyčísluje dotácie na fosílné zdroje energie v EÚ dovedna na 330 mld. USD ročne a označuje ich za neúčinné, brániace inováciám, poškodzujúce rozpočet, sociálne nespravodlivé a katastrofálne z hľadiska životného prostredia⁽⁹⁾.

4.4.8. Ani najlepšie nové usporiadanie trhu nemôže vyrovnať falošné cenové signály a problémy, ktoré takto vznikajú.

4.4.9. Komisia opakovane zdôrazňuje, že existujú prekážky pre obnoviteľné zdroje energie, ktoré treba odstrániť, a že je potrebná regionalizovaná podpora obnoviteľných zdrojov prispôbena trhu. EHSV zastáva rovnaký názor. V predložennom oznámení sa však bohužiaľ nespomína, aké má Komisia v tejto otázke konkrétne predstavy.

⁽⁷⁾ Napríklad Ú. v. EÚ C 226, 16.7.2014, s. 1.

⁽⁸⁾ Pozri Ú. v. EÚ C 424, 26.11.2014, s. 46.

⁽⁹⁾ Pozri pracovný dokument MMF „How Large Are Global Energy Subsidies?“ (Aké rozsiahle sú globálne dotácie energie?) (WP/15/105), máj 2015.

4.5. Obchod s elektrickou energiou

4.5.1. Názov oznámenia Komisie znie: „nová koncepcia trhu s energiou“. V dokumente sa však hovorí takmer výlučne o možných zmenách týkajúcich sa elektrických sietí, trhov s elektrickou energiou a obchodovania s elektrickou energiou. V kapitole 5 sa spomína dokonca „konzultačné oznámenie o štruktúre trhu s elektrinou“.

4.5.2. Toto jasné zameranie na elektrické siete a trh s elektrickou energiou nie je postačujúce, vzhľadom na skutočné a veľké výzvy, pred ktorými stojí Európa, pokiaľ ide o energetickú politiku. Do úvah treba vo väčšom rozsahu zapojiť sektor výroby tepla a dopravy, najmä ak možno predpokladať, že v budúcnosti bude existovať značne viac prepojení medzi týmito tromi odvetviami než v súčasnosti, čo znamená nové príležitosti a možnosť zredukovať problémy (kľúčové pojmy: výroba tepla a plynu/vodíka elektrinou z veterných elektrární, elektromobilita).

4.5.3. Zbližovanie sektorov elektroenergetiky, výroby tepla a mobility sa v decentralizovanom elektroenergetickom systéme uskutočňuje oveľa ľahšie než v centralizovanom systéme. Odvetvia výroby tepla a mobility sú totiž ako také decentralizovane orientované, takže môžu byť otvorené pre elektroenergetické odvetvie ľahšie ako možnosti flexibility, ak bude možný decentralizovaný a priamy odbyt elektrickej energie. Preto je úloha transformácie elektroenergetického trhu úzko spojená s rozvojom decentralizovaných možností odbytu energie z variabilných obnoviteľných zdrojov, k čomu musí patriť aj využitie aplikácií z odvetvia výroby tepla a mobility.

4.5.4. Pokiaľ ide o trh s elektrickou energiou, predkladá Komisia viaceré návrhy na nové štruktúry v terajšom systéme obchodovania, predovšetkým v obchodovaní na burze. Samozrejme je žiaduca a dôležitá väčšia rozmanitosť v rámci terajšieho obchodovania s energiou na miestnej, regionálnej, národnej a európskej úrovni. V žiadnom prípade sa však nemusí všetko uskutočňovať prostredníctvom búrz a obchodníkov. Týmto sa však Komisia nezaobrá.

4.5.5. Ak sa podniky, občania alebo mestské podniky služieb dnes rozhodnú, že budú využívať energetické potenciály, ktoré sú k dispozícii na miestnej alebo regionálnej úrovni, napríklad v podobe spoločne organizovaných solárnych zariadení alebo veterných elektrární, tak by malo byť využívanie a/alebo priamy odbyt získanej energie bez zapojenia búrz či obchodníkov pre ne oveľa ľahšie než doteraz.

4.5.6. Sotva však možno nájsť návrhy, ako treba podporiť už rozoznateľné nové formy decentralizovaných spôsobov priameho využitia resp. miestneho odbytu, a takisto sa len málo spomínajú miestne formy obchodovania a premeny energie (akumulácia energie).

4.6. Trhové štruktúry a decentralizovaná výroba

4.6.1. V oznámení sa hovorí raz o „integrácii obnoviteľných zdrojov energie do elektrizačnej sústavy“, raz o potrebe „prispôsobenia trhovej štruktúry obnoviteľným zdrojom“, na inom mieste sa spomína vytvorenie „trhu pripraveného na obnoviteľné zdroje energie“. EHSV chce pripomenúť, že podľa neho nejde primárne o „integráciu“ obnoviteľných zdrojov energie do terajšieho energetického systému, hoci obnoviteľné zdroje energie musia zohrávať z dlhodobého hľadiska kľúčovú úlohu.

4.6.2. Veľká technická výzva nového energetického systému spočíva predovšetkým v tom, že – ako by mala Komisia v procese konzultácií ešte viac zdôrazniť – spotrebiteľ nebude v budúcnosti dostávať centralizovane riadenú elektrickú energiu dodávanú veľkými elektrárnami (princíp „zhora nadol“), ale z mnohých decentralizovaných, čiastočne variabilných obnoviteľných zdrojov energie vzniknú nové „výrobné a zásobovacie ostrovy“, ktoré musia byť navzájom poprepájané („zdola nahor“) a v rámci ktorých bude zohrávať mimoriadnu úlohu riadenie zaťaženia (vrátane akumulácie energie).

4.6.3. V spojení so žiadanou novou rozmanitosťou hráčov to teda bude znamenať, že popri etablovaných (veľko) obchodných štruktúrach sa budú musieť etablovať aj úplne nové decentralizované formy odbytu a systémy riadenia energetiky.

4.6.4. Rozvoj inovácií v IT, ako aj vo výrobných a akumulčných technológiách, distribučného systému či technických zariadení budov už prispel k vzniku takýchto „výrobných a zásobovacích ostrovov“, ktoré sa pred niekoľkými rokmi zdali nemysliteľné. Jednotlivci, podniky, združenia (ako sú energetické družstvá) alebo obce (mestské podniky služieb) si vytvorili niekoľko sebestačných resp. čiastočne sebestačných riešení, v dôsledku čoho sú oveľa menej odkázaní na tradičné (a flexibilnejšie) ponuky a obchodné toky. Je dôležité všimnúť si tieto paralely medzi technickým resp. technologickým a sociálnym resp. sociologickým vývojom. Oba idú rovnakým smerom, a to k väčšej nezávislosti a samoregulačným decentralizovaným jednotkám siete.

4.6.5. Začína sa to vo veľmi malom rozsahu: už teraz sa vyvíjajú úplne nové štruktúry, ako ukazuje príklad fotovoltaičných systémov. Ešte pred asi piatimi rokmi bola vlastná spotreba fotovoltaičkej energie hospodársky úplne nezaujímavá a vyrobená elektrická energia išla jednoducho do siete. Tu došlo k zásadnej zmene, pretože dnes sa z hospodárskych dôvodov neprevádzkujú žiadne fotovoltaičné strešné zariadenia, ktoré nie sú zamerané na maximálne možné využitie elektrickej energie, ktorú samé vyrobili. Vedie to už tiež k zvýšenému dopytu po akumulčných technológiách a tým aj k ich ďalšiemu vývoju. Nové fotovoltaičné zariadenia tak prispievajú napríklad k odľahčeniu siete, prípadne k vyrovnávaniu jej zaťaženia. Napríklad v spojení s predvídateľnou elektromobilitou resp. kombinovanou výrobou elektrickej energie a tepla sa tak otvárajú ďalšie úplne nové decentralizované možnosti získavania a využívania energie.

4.6.6. Spotrebiteľia, ktorí vyrábajú a využívajú vlastnú elektrickú energiu a chcú by poskytnúť prípadné prebytky napríklad svojim spolubývajúcim alebo susedom, však už nie sú klasickými „aktívnymi účastníkmi trhu“. Dokument Komisie však bohužiaľ neopisuje, ako treba konkrétne zmeniť rámcové podmienky s cieľom podporiť takéto štruktúry.

4.6.7. Rovnako nie je dostatočne objasnené, akým konkrétnym prekážkam stále čelia obnoviteľné zdroje energie.

4.6.8. EHSV viackrát zdôraznil, že v takýchto nových, decentralizovaných energetických systémoch spočívajú príležitosti, a to nielen pokiaľ ide o akceptáciu potrebných štrukturálnych zmien verejnosťou a nevyhnutné investície. Takisto môžu v rámci regionálneho hospodárstva vzniknúť nové perspektívy a nové možnosti vytvárania pridanej hodnoty mimo doteraz známych štruktúr. Prostredníctvom nových technológií bude možné nanovo prepojiť regionálny rozvoj a energetickú politiku a značne zlepšiť väčšie požiadavky na bezpečnosť kritickej infraštruktúry.

4.6.9. Preto treba privítať posilnenú miestnu výrobu a priamy odbyt, nakoľko týmto spôsobom možno zredukovať prenosové straty. Nemecká Spolková agentúra pre siete v tejto súvislosti uviedla⁽¹⁰⁾: „Je zrejmé, že transformácia systému zásobovania energiou sa najlepšie vydarí vtedy, ak budú úzko spolupracovať všetky zainteresované strany. [...] Treba privítať prístupy, podľa ktorých sa čo najviac energie spotrebuje priamo tam, kde sa vyrába. Toto bola napokon vždy podstata zásobovania energiou, pretože prenosové straty sa týmto spôsobom môžu obmedziť na minimum“.

4.6.10. Je potrebné, aby Komisia premyslela systém obchodovania na základe žiadanej energetickej infraštruktúry a nesnažila sa o vykonanie nevyhnutných zmien energetickej infraštruktúry tak, aby boli kompatibilné s terajším systémom obchodovania.

4.6.11. Mali by sa však takisto zohľadniť skúsenosti mnohých krajín, kde si niektoré trhové subjekty, ako sú napríklad strategickí investori, vyberajú privilegované oblasti sektoru výroby energie, aby mali čo najväčšie zisky, a odmietajú investovať do bezpečnosti dodávok, inovácie a údržby, pričom tieto náklady prenechávajú spotrebiteľom.

⁽¹⁰⁾ Smart grids, smart markets – Eckpunktepapier der Bundesnetzagentur zu den Aspekten des sich verändernden Energieversorgungssystems, december 2011, strana 42.

4.7. Regionálna spolupráca a európske prepojenie regulátorov a prevádzkovateľov sietí

4.7.1. Cieľom novej európskej energetickej politiky nemôže byť existencia čo možno najväčšieho počtu sebestačných, t. j. mimo prepojenej siete fungujúcich oblastí zásobovania. Skutočným cieľom však musí byť vytvorenie čo najvyššieho počtu efektívnych, konkurencieschopných „výrobných a zásobovacích ostrovov“ blízkych spotrebiteľovi a ich zapojenie do jedného európskeho systému. Toto sa musí udiť berúc do úvahy aj skutočnosť, že zaistenie bezpečných dodávok energie je úlohou EÚ, avšak zodpovednosť za samotné zásobovanie energiou pripadá obecnej resp. regionálnej úrovni.

4.7.2. Ak sú správne nastavené rámcové podmienky a vysielané správne cenové signály, vzniká veľký počet takýchto menších jednotiek siete, ktoré vytvárajú hospodárske optimum z vlastnej výroby a spotreby energie. Musia však byť prepojené so susednými alebo nadradenými sieťami, napr. aby mohla byť k dispozícii kladná alebo záporná regulačná energia.

4.7.3. V rámci týchto alebo aj nadradených systémov bude zohrávať kľúčovú úlohu riadenie zaťaženia. Akumulačné technológie považuje EHSV za jeho súčasť. Akumulačné zariadenia budú mať dôležitú úlohu v sieti, pretože budú z technického hľadiska tak proticyklickými spotrebiteľmi, ako aj produkčnými zariadeniami.

4.7.4. Pri budovaní a zaisťovaní tejto rozsiahlej rozmanitosti hráčov, vytváraní spravodlivých podmienok pre hospodársku súťaž a koordinácii systémov zohrávajú významnú úlohu národní prevádzkovatelia sietí, národné regulačné orgány a EÚ. Budúce systémy zásobovania energiou potrebujú totiž celoeurópsky, dobre koordinovaný systém energetickeho riadenia (porovnateľný napríklad so systémom leteckej dopravy), ktorý bude mať prehľad o stave všetkých pripojených „výrobných a zásobovacích ostrovov“ a prípadne bude registrovať vzniknuté incidenty. V prípade výpadku sa tak dá automaticky alebo manuálne zasiahnuť a zaistiť stabilita siete a bezpečnosť.

4.7.5. Táto spolupráca môže fungovať len v prípade, ak budú dobre vybudované a optimálne organizované prenosové a distribučné siete. Znamená to tiež, že by verejné prostriedky napríklad z Nástroja na prepájanie Európy – najmä vzhľadom na už spomenuté nedostatočné investičné stimuly prostredníctvom cien – boli vo väčšom rozsahu využívané na vytváranie cezhraničných elektrických sietí namiesto toho, aby sa sústreďovali na plynovú a ropnú infraštruktúru.

4.7.6. EHSV súhlasí s Komisiou v tom, že prevádzkovateľmi sietí musia byť „neutrálni trhoví sprostredkovatelia, ktorí umožňujú vývoj trhových odberateľských služieb tretích strán“. Komisia by mala lepšie objasniť, aké zmeny má v úmysle vykonať na dosiahnutie tohto cieľa a musí presnejšie definovať postavenie a úlohy prevádzkovateľov sietí, ako aj regulačných orgánov.

V Bruseli 20. januára 2016

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS
